

การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน : บูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี

Development of the Community Lifestyle: The Integrating of Buddhist Principles Drives Sufficient Economic Philosophy to Improve the Standard Life for the People Living in the Dong Fa Huan, Ubon Ratchathani Province

สุชาติ บุษย์ชยานนท์

Suchat Butchayanon

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Rajabhat University

E-mail: suchat.b@ubru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 23 ธันวาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 ธันวาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 ธันวาคม 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน: บูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะสภาพปัญหาของประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วนโดยทั่วไป เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วน และวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพปัญหาของประชาชนและการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามตัวแปรเพศ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง จำนวน 6,010 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 362 คน ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช่วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เริ่มจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเกรจซี (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) จากนั้นนำไปเทียบสัดส่วนจากแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา หลังจากนั้นทำการแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random) ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากรได้มาโดยวิธีการเลือกแบบจงใจ (Purposive Sampling) จากผู้นำชุมชนในเขตชุมชนดงฟ้าห่วน จำนวน 19 คน

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพื้นที่ประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วนโดยทั่วไป พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอจกบรายจ่าย บางส่วนมีหนี้สิน และค่าครองชีพสูง การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ประชาชนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ พออยู่ พอกิน อยู่ในระดับน้อย ประชาชนควรดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ประชาชนเห็นด้วยการนำหลักท้าวานา 4 คือ กายท้าวานา สีสท้าวานา จิตท้าวานา ปัญญาท้าวานา ช่วยในการขับเคลื่อน

เศรษฐกิจตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ในเรื่องการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

คำสำคัญ : การพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, หลักพุทธธรรม, ชุมชนดงฟ้าหวน

ABSTRACT

Research on community lifestyle development: The integration of Buddhist principles is used to drive sufficient economic philosophy to improve the quality of life for people in the Dong Fah Huan community. Ubon Ratchathani Province The purpose of the research is to study the problem characteristics of the people of the Dong Fah Huan community in general. To study the principles of Buddhism that are used to drive the economic philosophy of the people of the sky community Urgent and comparative analysis of the problems of the people and the use of Buddhist principles to drive the economic philosophy of the people in the Dong Fai community area Ubon Ratchathani Province Classified by gender variables, including males and females, 6,010 people, 362 sample groups Determine the sample size by using the stratified random sampling method, starting with the sample size determination from the prefabricated table (Krejcie) and Morgan (Morgan), then comparing the proportion from each sample. Classified by the variables studied afterwards Distribute questionnaires using simple random methods (simple random) based on the number of samples. Then collect data. Sample groups for qualitative research are The use of the population as a sample group The population is obtained by deliberately selective methods (purposeful sampling) from community leaders in the Dong Fah Huan community. Loop 19 people.

The results of the research show that the economic problems of people in the public areas of the Dong Fai community in general are that most of them do not have enough income to pay. Some have high debt and costs of living. The use of Buddhist principles to drive economic philosophy is sufficient. People use it to live a modest life. When eating at a low level, people should live by being self-contained. People see that adopting the 4th principle, namely prayer, prayer, wisdom, and prayer, helps drive the economy according to economic philosophy. Comparing opinions between males and females, we found that there are no different opinions. In regard to the implementation of sufficient economic philosophy and the implementation of Buddhist principles at a low level in all areas.

Keywords: Community Life Development, Sufficiency Economy Philosophy, Buddhist Principle, Dong Fah Huan Community

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐกิจ แต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดสังคมที่พึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537 : 61) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยวางแผนให้ส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจให้พัฒนาจากเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม (บุญคง หันจากสิทธิ์, 2540 : 10) จึงทำให้การเคลื่อนย้ายประชากรจากสังคมเกษตรกรรมเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรม นับว่ามีผลกระทบต่อประชากรเกษตรกรรม

จากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ด้วยสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดสภาวะผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องมีการะในการใช้จ่ายอย่างมากภายในสภาวะที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป (เยาวลักษณ์ ราชเพทยาคม, 2539 : 279 – 287)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทรงเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงพระราชทานแกพสกนิกรชาวไทยทรงให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาคนในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่นำมาในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา ตั้งแต่ฉบับที่ 8 ประเทศไทยเผชิญกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและปัญหาในหลายด้าน รัฐบาลจึงได้กำหนดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545 – 2549) และฉบับที่ 10 (2550 – 2554) เพื่อการพัฒนาประเทศ และได้กำหนดนโยบายให้จังหวัดต่างๆ กำหนดกลไกการขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปดำเนินการให้เห็นเป็นรูปธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 มุ่งพัฒนา สู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and happiness society) จากสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ประเทศยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยาก แม้ในภาพรวมประเทศมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นประเทศยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากโครงสร้างเศรษฐกิจที่เติบโตเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่อยู่ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้ประเทศเกิดความเข้มแข็งทางสังคม ทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน จากแนวคิดของแผนการพัฒนา ฉบับที่ 8 - 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : ข) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนพัฒนารวมทั้งสร้างความสมดุลการพัฒนาเชื่อมโยงทุกมิติบูรณาการทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ โดยมีการวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” และใช้หลัก “ความพอประมาณ” ให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์กับจิตใจของคนในชาติสามารถพึ่งตนเองกับการแข่งขันเวทีโลกเตรียมระบบภูมิคุ้มกันด้วยการจัดการความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคม รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียรเป็นภูมิคุ้มกันกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นทั้งในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กรณีชุมชนดงฟ้าห่วนที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนเข้มแข็งคนอาศัยป่าและป่าอาศัยคน เป็นชุมชนอยู่ระหว่างตัวเมืองและป่าสวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ดงฟ้าห่วน) ประชาชนในพื้นที่อาศัยป่าในการหาอาหารเลี้ยงผู้คนในชุมชน วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนตั้งอยู่บนรากฐานของความพอดี พออยู่ พอกินและพอใช้ ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ มีเหตุผลในการดำเนินชีวิต ตลอดทั้งสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการประพาดดินอย่างไม่ประมาท ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามหลักภาวนา 4 ประกอบด้วยคือ กายภาวนา (การอบรมกาย) สีลภาวนา (การอบรมศีล) จิตตภาวนา (การอบรมจิต) ปัญญาภาวนา (การอบรมปัญญา) ที่จะนำทางไปสู่การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาต่างๆ ที่สอดคล้องกับความพอประมาณ พอดี พอเพียง มีเหตุผลและสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานีโดยทั่วไป
- 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่นำไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี
- 3) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและการนำหลักพุทธธรรมของประชาชนไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้นำชุมชนในเขตชุมชนดงฟ้าห่วน จำนวน 19 คน ประกอบด้วย (1) ผู้ใหญ่บ้าน 5 หมู่บ้าน คือผู้ใหญ่บ้านหนองมะเขือ บ้านห้วยคุ่ม บ้านหัวดอน บ้านหนองบัว บ้านหนองมะนาว (2) ประชาชนชาวบ้าน 1 คน (3) หัวหน้าสถานศึกษา 1 คน (4) ผู้นำที่มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 12 คน คือ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) นักวิชาการ แกนนำภาคประชาชนเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณมีประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนดงฟ้าห่วนทั้ง 5 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 6,010 เมื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเกรจซี่ (Krejcie) และมอร์แกน (Morgan) ได้กลุ่มประชากร 362 คนโดยการใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น หลังจากนั้นทำการแจกแบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามความคิดเห็นการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนบูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1) ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

1.2) การสร้างและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นและขอบเขตคามด้วยการจัดเก็บหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วพิจารณาแบบสอบถามเบื้องต้นหาประสิทธิภาพโดยนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbsch) และได้ค่าความเชื่อของเครื่องมือเท่ากับ .91 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแล้วนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชนบูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.1) ลักษณะแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยทั่วไปของชุมชนจำนวน 4 ข้อ ในประเด็น ความเป็นมาของชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ในชุมชนของตนควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบใด

2.2) สัมภาษณ์การใช้หลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น แนวทางการนำหลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักความมีภูมิคุ้มกัน หลักความรอบรู้ และหลักคุณธรรม ตลอดทั้งนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนตามหลักภาวนา 4 เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยการหาค่าสถิติพื้นฐานคือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ วิเคราะห์สภาพปัญหาเศรษฐกิจโดยทั่วไป การปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา ประเด็นสำคัญที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เทียบกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี

3.3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมในประเด็นภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนตามหลักกายภาวนา (การอบรมกาย) สีสภาวนา (การอบรมศีล) จิตตภาวนา (การอบรมจิต) ปัญญาภาวนา (การอบรมปัญญา) มาใช้บูรณาการขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนตามหลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักความมีภูมิคุ้มกัน หลักความรอบรู้ และหลักคุณธรรมที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน : บูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี พอสรุปได้ ดังนี้

1. ผลสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของประชาชนในชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ที่เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นผู้นำชุมชนรวมทั้งหมด 19 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 5 คน ปราชญ์ชุมชน 1 คน อดีตผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และผู้นำหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยผู้วิจัยเลือกบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ 12 คน ส่วนลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 362 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41- 60 ปี (ร้อยละ 42.82) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 57.74) และส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร (ร้อยละ 45.30)

2) ลักษณะสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สิน ประชาชนไม่มีงานทำในชุมชน การค้าขายไม่ดี และค่าครองชีพก็สูงขึ้น

3) สาเหตุของการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจในทัศนะของผู้นำชุมชน พบว่า ประชาชนชอบเล่นการพนัน เยาวชนติดยาเสพติด ประชาชนนิยมซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็น โดยเฉพาะติดค่านิยมผิดๆ เช่น นิยมออกรถป้ายแดง แต่ไม่มีเงินผ่อน เป็นต้น

4) ด้านลักษณะของปัญหาทางเศรษฐกิจในทัศนะของผู้นำชุมชน พบว่า มีประชาชนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเข้ามาในชุมชนมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาไม่มีที่ดินทำกินเนื่องจากนายทุนเข้ามาซื้อที่ดินของประชาชนสร้างหมู่บ้านเอื้ออาทร ก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัด เยาวชนติดยาเสพติด กองขยะ และแหล่งน้ำสาธารณะเน่าเสีย

5) ด้านวิธีแก้ปัญหากับปัญหาทางเศรษฐกิจในทัศนะของผู้นำชุมชน พบว่า อยากให้ประชาชนขยันทำงาน ขยันอดทน มัธยัสถ์ และดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง

2. ผลระดับการนำหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1) การนำหลักพุทธธรรมนำไปใช้เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะของผู้นำชุมชน พบว่า การดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ พออยู่ พอกิน มีการรู้จักแบ่งปัน ประหยัด มีน้อยใช้น้อย ถ้ามีมากเก็บเอาไว้ใช้ในคราวจำเป็น ดำเนินชีวิตตามสายกลาง

2) ระดับการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้าน คือ

2.1) ระดับพื้นฐาน ได้แก่ 1) ด้านกายภาวนา ให้ดำรงชีพตนอย่างพอเพียง ไม่สร้างหนี้สิน รู้จักประมาณตน ปลูกผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลากินเอง 2) ด้านศีลภาวนา อยากให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักเบญจศีล ไม่เล่นการพนัน และปฏิบัติตามกฎกติการะเบียบในชุมชน

2.2) ระดับกลาง ได้แก่ ด้านจิตภาวนา ให้ประชาชนรู้จักแบ่งปันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีจิตเมตตากรุณาต่อกัน และมีจิตอาสาสาธารณะ

2.3) ระดับสูง ได้แก่ ด้านปัญญาภาวนา อยากให้ประชาชนรู้จักแสวงหาความรู้ ข่าวสารต่างๆ ตลอดเวลา เพื่อให้ทันสมัย

3. ผลการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1) การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิถีชุมชน ในทัศนะผู้นำชุมชนพบว่า ต้องการให้ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีที่ดีต่อกัน ด้วยการนำหลักเมตตากรุณา หลักอริยสัจ 4 และเบญจศีลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิถีชีวิตคนในชุมชน

2) การนำหลักพุทธธรรมมาช่วยขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ในทัศนะผู้นำชุมชนพบว่า คนส่วนใหญ่เห็นด้วยในการนำหลักพุทธธรรมมาช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของคนในชุมชน เพื่อการอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะประชาชนต้องเข้าใจหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนให้รู้จักรับผิดชอบตนเองและสังคมด้วยการปฏิบัติตามหน้าที่ๆ ตนรับผิดชอบ

4. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

1) สภาพปัญหาโดยส่วนรวม ปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานีโดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีปัญหาในระดับน้อยทุกด้าน ส่วนด้านที่มีปัญหาอันดับแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงไปคือ ด้านปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ตามลำดับ

2) สภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1) ปัญหาเกี่ยวกับเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยทั่วไปของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานีโดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ การเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ รองลงมาคือ การรับรู้จากการอบรมสัมมนาทั่วไป การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากอินเทอร์เน็ต การอ่านหนังสือ/ตำราเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากวิทยุ การเข้าร่วมอบรม/สัมมนาวิชาการเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการแสวงหาข้อมูลเพื่อการรับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

2.2) ปัญหาการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายหัวเรื่อง พบว่า หัวเรื่องที่มีปัญหาอันดับแรก คือ เรื่องเงื่อนไขความรู้ ในเขตพื้นที่ รองลงมาคือ เรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวของประชาชน และเรื่องความพอประมาณ ตามลำดับ กรณีจำแนกตามหัวเรื่อง พบว่า เรื่องความพอประมาณ ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องความพอประมาณของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานีโดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ การทำบัญชีรายรับ-จ่ายวางแผนออมเงินในครอบครัว รองลงมามีปัญหาในระดับน้อยคือ เรื่องการเลี้ยงสัตว์ วัว ควาย เป็ด ไก่ เอาไว้ใช้งานและนำมาเป็นอาหาร และปัญหาด้านการเงิน (ต้องกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบมาใช้จ่าย ตามลำดับ เรื่องความมีเหตุผล

ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องความมีเหตุผล ของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ การยอมรับฟังความคิดเห็น/ความแตกต่างของแต่ละคน รองลงมาคือ ความสามารถในการควบคุมสติอารมณ์ได้ และการวางแผนดำเนินชีวิตแบบมีขั้นตอนสมเหตุสมผล ตามลำดับ เรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวของประชาชน ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ ความอดทนต่อแรงจูงใจอยากได้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รองลงมาคือ การสร้างครอบครัวปลอดภัยจากเหล้า บุหรี่ และการประกอบอาชีพแบบหมุนเวียนตามฤดูกาล ตามลำดับ เรื่องเงื่อนไขความรู้ ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องเงื่อนไขความรู้ ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางคือ การเข้าร่วมอบรมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการศึกษาเกี่ยวกับเกษตรเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ รองลงไปคือ การนำเอาความรู้จากได้เข้าอบรม/ศึกษามาปฏิบัติ การไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่นแล้วนำมาปฏิบัติ ตามลำดับ เรื่องเงื่อนไขคุณธรรม ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องเงื่อนไขคุณธรรม ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ ความมีจิตอาสาอยากช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชน รองลงมาคือ ความอดทนไม่ย่อท้อต่อการทำงาน และการมีความรับผิดชอบและตรงเวลาในการทำงาน ตามลำดับ

2.3) ด้านปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ การนำหลักสัปปุริสธรรมในข้อเป็นผู้รู้จักชุมชน (ปริสฺสญฺญตา) ไปประยุกต์ใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ การนำหลักสัปปุริสธรรมในข้อเป็นผู้รู้จักบุคคล (ปุคฺคฺลฺญฺญตา) ไปประยุกต์ใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการนำหลักสัปปุริสธรรมในข้อเป็นผู้รู้จักกาล (กาลฺลญฺญตา) ไปประยุกต์ใช้กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ

5. ผลปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวม ดังนี้

1) ผู้นำชุมชนเสนอทัศนะเกี่ยวกับปัญหาอื่น ๆ และแนวทางแก้ไข ดังนี้คือ ผู้นำชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยนำเสนอให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด เพื่อสร้างความมั่นคงให้ครอบครัวในเรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยไม่ควรใช้จ่ายเกินกำลัง

2) ผู้นำชุมชนเสนอแนะให้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับความพอประมาณ พอกิน พอใช้ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในเรื่องการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชุมชน แนวทางแก้ไขคือพยายามดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพด้วยตนเอง โดยไม่ต้องจ้างผู้อื่นมาดำเนินการแทนโดยใช้ความพยายามควบคุมตนเองให้ยึดหลักปฏิบัติตนให้เพียงพอตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน : บูรณาการหลักพุทธธรรมใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ลักษณะสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า มีภาวะปัญหาเกิดขึ้นหลากหลาย เช่น รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย มีหนี้สิน ประชาชนไม่มีความทำในชุมชน การค้าขายไม่ดี และค่าครองชีพก็สูงขึ้น สาเหตุของการเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจคือ มีสิ่งที่แทรกซึมเข้าไปในวิถีชีวิตเดิมของประชาชน เช่น การพนัน ยาเสพติด สินค้าฟุ่มเฟือย และอาจมีค่านิยมในวิถีชีวิตสมัยใหม่ เช่น นิยมออกรถป้ายแดง แต่ขาดสภาพคล่องของฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากด้านลักษณะของปัญหาทางเศรษฐกิจพบว่า มีประชาชนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ภาวะเช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในชุมชน อาจมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม อาจส่งผลก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น การขายที่ดินทำกิน อาจเนื่องจากมีนายทุนเข้ามาซื้อที่ดินของประชาชนโดยให้ราคาที่น่าพอใจ รวมถึงปัจจุบันมีการขยายตัวด้านสิ่งก่อสร้าง ทำให้มีการเพิ่มจำนวนประชากรที่มาอาศัยในชุมชนมากขึ้น

2. ระดับการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการปฏิบัติตนสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมในแต่ละระดับดังนี้คือ (1) ระดับพื้นฐาน ได้แก่ (1.1) ด้านกายภาวนาคือ การที่ประชาชนดำรงชีพตนอย่างพอเพียง ไม่สร้างหนี้สิน รู้จักประมาณตน ปลูกผักสวนครัว ขุดบ่อเลี้ยงปลากินเอง (1.2) ด้านศีลภาวนาคือ ประชาชนมีการปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล ไม่เล่นการพนัน และปฏิบัติตนตามกฎกติการะเบียบในชุมชน (2) ระดับกลาง ได้แก่ ด้านจิตภาวนาคือ ประชาชนรู้จักแบ่งปันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีจิตเมตตากรุณาต่อกัน และมีจิตอาสาธารณะ (3) ระดับสูง ได้แก่ ด้านปัญญาภาวนาคือ ประชาชนรู้จักแสวงหาความรู้ ข่าวสารต่างๆ ตลอดเวลา เพื่อให้ทันสมัย ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า หลักพุทธธรรม สามารถประยุกต์ให้สอดคล้องประสานกับการดำเนินชีวิตโดยวิถีปกติของประชาชนในชุมชน ถ้าได้นำหลักพุทธธรรมดังกล่าวไปใช้เสริมกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง อาจส่งเสริมและส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิต สอดคล้องคำกล่าวของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต. 2545 : 70) ได้กล่าวถึงหลักภาวนา 4 ในพจนานุกรมฉบับประมวลธรรมไว้ว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทางกายภาวนาเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ บุคคล ชุมชน ต้องขับเคลื่อนไปด้วยการฝึกอบรมการทำเกษตร การให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ การพัฒนาทางความประพฤติหรือพฤติกรรมด้วยการฝึกอบรมประชาชนให้ตั้งอยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับกฎหมายมีความรับผิดชอบมีวินัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายในชุมชน การพัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง เจริญองงามด้วยคุณธรรม มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน และการพัฒนาทางปัญญาด้วยการฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกสมัยใหม่ที่เจริญก้าวหน้า เมื่อมีปัญหาต่างๆ ก็ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหา

3. สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปปฏิบัติในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วิธีแก้ปัญหามาตรฐานเศรษฐกิจในทัศนะของผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนเห็นว่าควรให้ประชาชนขยันทำงาน ขยันอดทน มัธยัสถ์ และดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง ในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ในข้อที่กล่าวว่าตามหลักทฤษฎีธรรมมีกตสัจวัตตนิกรธรรม ซึ่งประชาชนต้องมีความขยันหมั่นเพียร บากบั่น มุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ สังคม สอดคล้องในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539 : (อง.อภฺรฺกฺก.(ไทย) 23/145/294) ด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานของตน ด้วยการเก็บรักษาทรัพย์ คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ รู้จักคบหาสมาคมกับคนดี รู้จักจับจ่ายใช้สอยเพียงพอประมาณ ส่วนการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาวิถีชุมชนตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน พบว่า ควรให้ประชาชนในชุมชนมีความสามัคคีที่ดีต่อกัน ด้วยการนำหลักเมตตากรุณา หลักอริยสัจ 4 และเบญจศีลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิถีชีวิตคนในชุมชน อาจเป็นเพราะว่า คนในชุมชนให้ทุกคนควรทำหน้าที่ของตนต่อบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างตนและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยการนำหลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่สอนให้คนในสังคมทุกคนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับหลักสมชีวิตธรรม 4 ประการ ดังปรากฏในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539 : อง.จตฺก ก (ไทย) 25/61/101-102) ประกอบด้วย สัทธาสัมปทา ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยและความใฝ่นิยมในคุณค่ามีความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม สิลสัมปทา เคารพกฎระเบียบของสังคมในการอยู่ร่วมกันที่มีมาตรฐานแห่งความประพฤติร่วมกันในสังคม จากสัมปทา มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ และ ปัญญาสัมปทา การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักดีชั่ว รู้จักประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ความรู้จักเลือกทำในสิ่งที่ถูกต้อง ส่วนในเรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาช่วยขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่า ผู้นำชุมชนเห็นด้วยในการนำหลักพุทธธรรมมาช่วยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของคนในชุมชนเพื่อการอยู่ดีกินดีของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะประชาชนต้องเข้าใจหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตนให้รู้จักรับผิดชอบตนเองและสังคมด้วยการปฏิบัติตนตามหน้าที่ๆ ตนรับผิดชอบ อาจเนื่องมาจากผู้ที่รู้จักพอประมาณในความต้องการ ไมโลภมาก พอเพียงในสิ่งที่ตนมีและเป็น เมื่อมีความพอประมาณ ความโลภก็ไม่เกิดขึ้น การเบียดเบียนซึ่งกันและกันก็ไม่เกิดขึ้น สอดคล้องกับหลักสัพพริสธรรม ดังปรากฏในธัมมัญญสูตร พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539 : (อง.อภฺรฺกฺก.(ไทย) 23/68/210)

4. ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาวิถีชีวิต โดยการนำหลักพุทธธรรมไปบูรณาการในการปฏิบัติเพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยนำเสนอให้ประชาชนใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิด เพื่อสร้างความมั่นคงให้ครอบครัวในเรื่องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยไม่ควรใช้จ่ายเกินกำลัง ผู้นำชุมชนเสนอแนะให้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเกี่ยวกับความพอประมาณ พอกิน พอใช้ มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในเรื่องการพึ่งพาตนเองของประชาชนในชุมชน แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นคือ พยายามดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพด้วยตนเอง โดยไม่ต้องจ้างผู้อื่นมาดำเนินการแทนโดยใช้ความพยายามควบคุมตนเองให้ยึดหลักปฏิบัติตนให้เพียงพอตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า การพึ่งตนเองเป็นหลัก อาจจะทำให้ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้หลายประการ

สอดคล้องกับหลักสันโดษ สอดคล้องในพระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539 : (ม.ม (ไทย) 13/241 /284 – 285) ที่กล่าวว่า ความยินดีด้วยปัจจัย 4 ตามมีตามได้ ความรู้จักอิมรู้จักพอ ความยินดีด้วยของของตนที่มีอยู่ ยินดีด้วยปัจจัย 4 คือ ผ่านุง ผ้าห่ม อาหาร ที่นั่ง ที่นอน และเภสัช

5. วิเคราะห์สภาพปัญหาของประชาชน ในเขตพื้นที่ชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานีผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่มากที่สุดคือ การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากหนังสือพิมพ์ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการประกอบอาชีพและหารายได้ ทำให้ไม่มีเวลาออกไปอ่านหนังสือพิมพ์ที่ศาลากลางหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้นำชุมชนควรตระหนักถึงปัญหาข้อนี้ และควรมีโครงการสนับสนุนในเรื่อง การจัดหาหนังสือพิมพ์ เพื่อจัดส่งและหมุนเวียนไปตามแต่ละครัวเรือน อาจทำให้ประชาชนได้อ่านหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลาว่าง เช่น หลังอาหารเย็น หรือก่อนนอน เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหัวเรื่องเงื่อนไขความรู้ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่มากที่สุดคือ การเข้าร่วมอบรมโครงการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นควรมีการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น ส่วนปัญหาด้านการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหัวเรื่อง ความพอประมาณ ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่มากที่สุดคือ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การวางแผนออมเงินในครอบครัว อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการทำบัญชีครัวเรือนมากนัก ดังนั้นควรมีโครงการอบรมการทำบัญชีครัวเรือน และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน: บูรณาการหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนดงฟ้าห่วน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อชุมชน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชน

1) ผู้นำชุมชนควรร่วมมือกับบุคคลอื่น เช่น นักวิชาการ นักพัฒนาชุมชน รวมทั้งนักวิจัยในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้โดยการนำหลักพุทธธรรมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อเกิดกระบวนการใหม่ในการพัฒนาวิถีชีวิตชุมชน

2) ผู้นำชุมชนควรจัดกิจกรรม หรือโครงการนำความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียง สู่ชุมชน

3) ผู้นำชุมชนควรศึกษารูปแบบและแนวทางเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทุกครัวเรือนในชุมชน

4) ผู้นำชุมชนควรมีความร่วมมือกับผู้นำชุมชนอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ในการให้ความรู้หลักพุทธธรรมและหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การใช้เป็นคู่มือในการดำเนินชีวิตของประชาชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน

- 1) ประชาชนควรมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมเพื่อจะได้นำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตของตนให้ก่อเกิดความเจริญ ความมั่นคง ความปลอดภัย ในการดำเนินชีวิต
- 2) ประชาชนและผู้นำชุมชนควรให้ความสนใจค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการปรับใช้ให้พอดีเหมาะสมกับแต่ละคน
- 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 - 1) ควรวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตของประชาชน
 - 2) ควรวิจัยพฤติกรรมนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมและการดำเนินชีวิตของนักศึกษา
 - 3) ควรมีการวิจัยในแง่ความต้องการข้อมูลข่าวสารทางด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนต่างๆ
 - 4) ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางในการดำเนินการเผยแพร่ความรู้พุทธธรรมสู่ชุมชน

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). **รุ่งอรุณของการศึกษาเบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 13 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 5 มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 21 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 13 อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 23 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 15 อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. (2540). **รายงานการสัมมนาโยบายย้ายถิ่นในประเทศไทย การสัมมนาข้อมูลที่จำเป็น**. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เยาวลักษณ์ ราชแพทยาคม. (2539). **แรงงานกับการประกันสังคม : นโยบายที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2537). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535 – 2537)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.